

نقش مراقبت های پس از خروج در پیشگیری از تکرار جرم وکیل فاطمه مسرور*

۲۱

چکیده

نظام های عدالت کیفری در دهه های اخیر در راهبرد سیاست جنایی خود اقدام های اجتماعی، اقتصادی، فرهنگی، تربیتی و آموزشی را در جهت حذف و محدود کردن علل و فرصت های جرم مورد توجه قرار داده اند. در این راستا مسأله مراقبت های پس از خروج از حبس باب جدیدی است که با اهدافی از قبیل بازسازی گاری و پیش گیری از تکرار جرم گشوده شده است. در این پژوهش به بررسی نقش مراقبت های پس از خروج در پیش گیری از تکرار جرم و به کارکرد آن در ارتقای توانمندی های اجتماعی پرداخته و در نهایت این که شایسته است تمام سعی و تلاش خود را در جهت انسانی کردن هر چه بیشتر محیط و ارائه تمامی شیوه های نوین اصلاح و بازپروری زندانیان مصروف نماییم.

واژگان کلیدی

مراقبت های پس از خروج، پیش گیری، تکرار جرم

مقدمه

حفظ نظم و امنیت، مبارزه با بزه کاری و پیش گیری از وقوع جرایم که در رأس برنامه های اجرایی هیأت حاکمه قرار گرفته، دو امر مهم را در پی دارد:

- ۱- تدوین مقررات و قوانین جزایی و مجازات مجرمین.
- ۲- اقدام های اجتماعی، اقتصادی، فرهنگی، در جهت حذف و محدود کردن علل و فرصت های جرم.

به عبارت دیگر، اجرای برنامه های خاص اجتماعی، جهت از بین بردن یا کاهش عوامل جرم را به منظور پیش گیری از بزه کاری و تکرار جرم است. در دهه های اخیر، با توجه به ازدیاد روز افزون جرایم و نرخ تکرار جرم در زندانیان آزاد شده، توجه بیشتری به مجازات حبس معطوف شده است. در این میان الغاگرایان، با توجه به آثار زیان بار زندان، نظر بر الغای کامل مجازات حبس دارند. ولی با توجه به واقعیات، گروهی دیگر بر این عقیده اند که در عصر کنونی، باید توجه بیشتری بر جنبه اصلاحی و تربیتی حبس مأخوذ داشت. بر اساس همین بینش است که قانون گذاران، در جهت مهار تکرار کنندگان جرایم، دامنه مداخلات حقوق کیفری را از صرف مجازات به اهداف پیش گیرانه و اصلاح مجرمین نزدیک ساخته اند و ایجاد امکانات و تسهیلات لازم فرهنگی و تربیتی و ارشاد زندانیان، انجام خدمات مشاوره ای و مساعدت در جهت حل مشکلات آنان از قبیل اشتغال و حرفه آموزی، همه و همه را از راه های اصلاح و بازسازی مجرمین می دانند.

در این نوشتار سعی بر آن است که نگاهی سریع به دستاوردهای جرم شناسی در پیش گیری از تکرار جرم و اصلاح مجرمین در قالب مراقبت های پس از خروج، نموده تا با تولید و ارائه اطلاعات علمی در مقابله با بزه کاری از طریق مراقبت های مذکور، تفکر و اندیشه تصمیم گیرندگان کشورمان را برای بهره گیری از یافته های جرم شناسی به منظور پیشگیری از وقوع و تکرار جرم و اصلاح مجرمین در تدوین سیاست جنائی بیش از پیش معطوف نماییم.

۱) مبانی توسعه و نظری مراقبت های پس از خروج

سعی وافر نگارنده بر بررسی کاربردی مراقبت های پس از خروج می باشد که برای نیل به این هدف به ناچار باید کنکاشی در مبانی توسعه و نظری این رویکرد نیز داشته باشیم، تا نقش مراقبت های مذکور در زمینه پیش گیری از تکرار جرم، کاملاً روشن و مسجل گردد.

۱-۱) مبانی توسعه

عبارت شکست برنامه زندان، موجب تقاضاهائی برای اصلاح حبس گردید، زیرا بیم آن می رفت که مجازات حبس در فرآیند خود تبدیل به ضد خویش گردد و محکومین پس از خروج از زندان به عناصری ناسازگار با جامعه تبدیل گردند. «دهه ی ۱۹۵۰، سال هایی بحث برانگیز درباره نقش مؤسسات در تأمین خدمات مراقبت طولانی مدت در چند زمینه بود. پیشرفت های نظری و درمانی، مانند جوامع درمانی، این امکان را فراهم ساخته بود که

که مؤسساتی را با این توانایی بشناسند که ظرفیت آن را دارند که نه فقط نقش نگهدارنده ی افراد بلکه در نقش های دیگری چون درمانی برای افراد مقیم داشته باشند» (پین مالکوم؛ اسفند ۱۳۸۶، ۴۳). در این جا مختصراً به چندین نمونه که در تشکیل و توسعه مراقبت های پس از حبس مؤثر بوده اند اشاره ای خواهیم داشت.

۱-۱-۱) طرح مراقبت اجتماعی کنت

طرح کنت در یک منطقه ی دوره افتاده و حاشیه ای در انگلستان در سال ۱۹۸۲ اجرا شد که وظایف اصلی آن، کیس یابی، تشخیص و انتخاب، برنامه ریزی مراقبت، نظارت و تشخیص و خاتمه کار درخصوص مورد است. این طرح، مراحل مشابه مراحل مراقبت های پس از خروج دارد.

۱-۱-۲) رویکرد جوامع مراقب^۱

حاصل کوشش علمی دو دانشمند به نام هاوکنیز و ریچارد اف کاتالانو است که با تکیه بر کاهش عوامل خطر ساز و تقویت عوامل حفاظتی، راهی نو و در عین حال کارآمد برای مقابله با رفتارهای ضد اجتماعی و انحرافی در پیش گرفت که در سراسر ایالات متحده و انگلستان، هلند و اسکاتلند اجرا شد. این راهبرد بر نظریه رشد اجتماعی (کاتالانو و هاوکنیز ۱۹۹۶) استوار است و می کوشد رفتارهای اجتماعی مطلوب را تقویت نماید، عوامل خطر را کاهش دهد و هم زمان عوامل حفاظت کننده را گسترش دهد.

۱-۱-۳) مطرح شدن مفهوم حالت خطر ناک در جرم شناسی

از هنگام طرح این مفهوم، زیربنای جرم شناسی بازپروری (بالینی) پی ریزی شد. رایل گاروفالو (۱۸۷۸) که این مفهوم را اولین بار وارد گستره ی علوم جنایی کرد، بر این عقیده است که تنها عامل ظرفیت جنایی در بروز حالت خطرناک نقش ندارد بلکه اوضاع و احوال اجتماعی و محیطی نیز در این میان بسیار تأثیر گذار می باشد. می توان بیان کرد که مراقبت های پس از خروج با احساس وجود حالت خطرناک در فرد، به کار بسته می شود و هدف آن نگهداری و حمایت در برابر بزه کاران و پیش گیری از تکرار جرم است.

۱-۱-۴) مکاتب

عصر روشن فکری، باعث ایجاد یک تحول عمده در اصول کلی فکری و در نتیجه در نگرش ها نسبت به انحراف و جرم گردید. پس از تحولات در اندیشه ها و گسترش نظریات مکاتب، هدف تحمیل مکافات های گوناگون، اصلاح مجرم و ارباب بزه کار و اجتماع شد. اصلاحات کیفری قرن بیستم، با نام جنبش دفاع اجتماعی همراه است. این جنبش نخست توسط آدلف پرینس در سال ۱۹۱۰ پایه ریزی شد. وی با روشن کردن روابط بین دفاع جامعه و سیاست جنایی نوین، برای حالت خطرناک به ویژه مکررین جرم، تلاش زیادی در جهت اصلاح زندان ها نمود. «در نظر مکتب دفاع اجتماعی جدید، نباید برای جلوگیری از ارتکاب جرم دست به اقداماتی زد که انسانیت فرد را لکه دار و تخریب کند بلکه بایستی با به کار بردن

1) Communities that care

روش های دقیق عملی و تجربه شده بزه کار را بازسازی کرد» (صفاری؛ ۱۳۸۷، ۹۲).
 نظر این مکتب بر تبدیل مجرم به فردی عادی و قابل پذیرش در جامعه است. در این دیدگاه «دروغله نخست انتخاب هایی است که در جامعه عملاً قانون گذار و دادرس، در تعیین جرایمی که قانون آن ها را سرکوب می کند و به منظور تأمین «حمایت از افراد صالح» معمول می دارد ... و در وهله بعد، آن گاه که با مسئله مجازاتی که باید درباره بزه کار اجرا می گردد و... یا رفتاری که پس از اتمام این کیفر باید در مورد وی اعمال گردد مواجه می شویم باز هم راه-حل های دیگری در دسترس قانون گذار، قاضی، مسؤول اداری و حتی تمامی پیکره اجتماع قرار می گیرد» (نوربها؛ ۱۳۸۳، صص ۱۴-۱۵). پیروان نهضت دفاع اجتماعی معتقدند دفاع از اجتماع باید از طریق انسانی ترین و مؤثرترین راه حل ها به دست بیاید. منظور آن ها این بود که اگر بخواهیم برای همیشه از شر افرادی که با اجتماع سر ناسازگاری دارند رهایی پیدا کنیم بایستی اقدامی کنیم که افراد از آن حالت عصیان گری علیه اجتماع و مقررات اجتماع دست بردارند و به اجتماع برگردند» (صفاری؛ ۱۳۸۷، ۹۰).
 مارک آنسل نیز یک واکنش ضد اجتماعی توأم با بازسازی اجتماعی بزه کار را پایه ریزی نمود. وی عقیده داشت رسیدگی به جرم باید تا پس از اجرای حکم ادامه یابد. او این افکار را «سیاست جنایی کاربردی» نام نهاد (آنسل؛ ۱۳۷۵، صص ۸۳ و ۸۴).

در تعاقب این تفکرات، اصلاحات جدیدی در اهداف حبس نظیر قیمومت جزایی، در راستای بازپذیری اجتماعی محکومین در جهان به وقوع پیوست. این نهاد در بردارنده اهدافی مانند مراکز مراقبت پس از خروج است که شخص، تحت مراقبت های ویژه آموزشی و حفاظتی قرار می گیرد.

۲-۱) مبانی نظری مراقبت ها

چارچوب نظری این راهبرد، موسوم به الگوی رشد اجتماعی است که هم مبتنی بر شناخت عوامل به وجود آورنده مشکلات و هم عوامل سهیم در رشد سالم فرد است. ریشه های نظری این مدل در «نظریه کنترل» (هیرشی؛ ۱۹۶۱) و نظریه یادگیری اجتماعی نیز استوار است. (آکرز؛ ۱۹۷۷ و باندورا؛ ۱۹۷۷) در این جا مختصراً نظریات مذکور، توضیح داده می شوند.

۱-۲-۱) نظریات کنترل

نظریات کنترل «فرض را بر این قرار می دهد که رفتار افراد، رفتاری ضد اجتماعی خواهد بود، مگر این که دیگران، آن ها را در جهت ترک آن هدایت کنند. افزون بر این، در تبیین های کنترل ادعا می شود که برخی افراد، هیچ گاه با دیگران مهم، پیوندی برقرار نمی سازند» (سلیمی، علی و داوری، محمد؛ تابستان ۱۳۸۶/۳۹۰). دو نظریه عمده کنترل عبارتند از «کنترل اجتماعی» و «نظریه مهار». دورکیم می گوید از سیری ناپذیری طبیعی نوع بشر، چنین بر می آید که آرزوهای انسان را تنها می توان با نظارت خارجی یعنی با نظارت اجتماعی مهار کرد (کوزر؛ ۱۳۶۸، ۱۹۱).

هیرشی نیز در دو تحقیق خود (Hirschi; 1969 & 1978) الگویی ارائه داده که با نام کنترل اجتماعی خوانده می شود. در این نگرش، کجرو، معلول ضعف همبستگی در گروه ها می باشد. وی چهار عنصر دلبستگی،^۲ تعهد،^۳ مشارکت و باور^۴ را به عنوان متغیرهای کنترل کننده رفتار معرفی می نماید.

پایه گذار نظریه مهار، والتر رکلس می باشد که عنوان می دارد هم نوایی فرد با گروه و جامعه صرفاً از فشار و کنترل گروه سرچشمه می گیرد. «رکلس عمدتاً بر این نکته تأکید دارد که کجروی را عمدتاً مهارهای خارجی رفتار یعنی فشارهای اجتماعی کنترل می کند (سلیمی، علی و داوری، محمد؛ تابستان ۱۳۸۶، ۳۹۴). جامعه باید به تقویت دستاوردهای مثبت افراد، پشتوانه هایی را تدارک ببیند و نظام تربیت خانواده را تقویت نماید.

۲-۲-۱) الگوی رشد اجتماعی

در الگوی رشد اجتماعی، سه عامل، پیوند اجتماعی را خلق می کنند: فرصت، مهارت و تشویق.

- * فرصت به این معناست که فرد عضو یا عامل مهم یک گروه است.
- * مهارت یعنی هر قدر شخص توانایی بیشتری داشته باشد پیوند او به گروه قوی تر می شود.
- * و آخر این که یک سلسله مستمر و متداوم از تقدیر و تشویق ضروری است.

۲-۲-۳) نظریه برجسب زنی

نظریه برجسب زنی در آثار مید و کولی نمایان گشت، آنان معتقدند کجروی، هم مخلوق و هم معلول برجسب هایی است که جامعه بر افراد می زند. این وضعیت، فرصت ها و گزینه ها را برای افراد کجرو محدود می سازد و آنان را به معاشرت و ارتباط با بزه کاران دیگر سوق می دهد. پیامدهای حاصله از برجسب زنی می تواند بدبینی نگرش دیگران به رفتارهای متعارف شخص بزه کار و هم چنین اتخاذ رفتارهای نامناسب با او باشد. در این دیدگاه، نقش کنترل اجتماعی به عنوان یک متغیر مستقل، مهم جلوه داده شده است و توجه مخاطبان را به مشکلاتی جلب می نماید که بزه کاران در مسیر بازگشت به جامعه با آن مواجه هستند.

۲) بررسی کاربردی مراقبت های پس از خروج

در این بخش، نخست آشنایی مختصری با کارکرد و اهداف این راه کار پیدا نموده و سپس توجه خود را معطوف به هدف عمده برنامه مذکور که همانا پیش گیری از تکرار جرم است، می نمایم.

۱-۲) کارکرد مراکز مراقبت پس از خروج

در یک تقسیم بندی کلی، مراکز مراقبت پس از خروج دارای کارکردی دوگانه هستند: کارکرد حمایتی و کارکرد کنترلی.

کارکرد حمایتی، شامل انواع خدمات و کمک های مادی و غیرمادی است که به مددجویان تحت پوشش ارائه می گردد. این کمک ها و خدمات شامل خدمات مددکاری، مشاوره، وام

و کارایی، خدمات پزشکی و بن و کمک های نقدی می باشد. اما در کنار این کارکرد حمایتی، مراکز دارای کارکرد دیگری نیز می باشند. این کارکرد شامل کنترل و مراقبت به معنای خاص می باشد، که نوعی نظارت بر عمل کرد و نحوه برخورد مددجویان در جامعه، کار، محل زندگی و موارد بسیار دیگری را شامل می گردد.

۲-۲) ساختار مراکز مراقبت پس از خروج

از ماده چهار آئین نامه مراکز مراقبت پس از خروج این چنین برمی آید که اداره مراقبت پس از خروج، جهت انجام وظایف محوله، از واحدهای زیر تشکیل می گردد:

۱-۲) واحد پذیرش و تحقیقات: ثبت و تشکیل پرونده ها.

۲-۲) واحد خدمات اجتماعی که دارای بخش های زیر می باشد:

* بخش آموزش، حرفه آموزی و اشتغال: معرفی به مراکز فنی و حرفه ای جهت آموزش و فراهم نمودن زمینه اشتغال و پرداخت وام خود اشتغالی.

* بخش ارائه تسهیلات: مطالعه و ارزیابی کلیه طرح های اشتغال و ارائه تسهیلات.

* بخش بهداشت و درمان: انجام مشاوره پزشکی و در صورت نیاز ویزیت و نیز انجام تست مورفین و ایدز.

* بخش خدمات مشاوره ای: بررسی مشکلات فردی و خانوادگی مددجویان.

۳-۲) واحد روابط عمومی: ایجاد روابط و فراهم نمودن زمینه های مختلف با ادارات و سازمان ها و ...

۴-۲) واحد طرح و برنامه: تنظیم و اجرای برنامه های حمایتی بلند مدت، میان مدت و کوتاه مدت

۵-۲) واحد بازرگانی و پشتیبانی

۳-۲) اهداف مراقبت پس از خروج

در یک نگاه کلی اهداف این رویکرد را این گونه می توان ذکر کرد:

۱-۳-۲) هدف کلی: براساس ماده ۱ آئین نامه مراکز مراقبت، هدف کلی، پیشگیری از وقوع مجدد جرم و فراهم نمودن زمینه مساعد جهت بازگشت مددجویان به زندگی سالم اجتماعی است.

۲-۳-۲) اهداف جزئی

* حمایت از مددجویان و پی گیری زمینه اشتغال مددجویان و معرفی آنان به مراکز مختلف جهت حرفه آموزی.

* فراهم آوردن زمینه های بازگشت مجدد و آبرومندانه زندانیان به زندگی سالم اجتماعی و تسهیل شرایط پذیرش آنان در محیط خارج از زندان.

* حمایت از مددجویان و پی گیری مسائل و مشکلات آنان علی الخصوص در روزهای اولیه پس از آزادی.

* نظارت بر رفتار مددجویان و تلاش در جهت تغییر نگرش مددجویان و بازسازی

شخصیت آنان.

* رفع مشکلات بهداشتی، درمانی و ارائه مشاوره های لازم.

* ارائه مشاوره های روانی، خانوادگی، شغلی، تحصیلی و ...

* تأمین نیازهای اولیه و ضروری مددجویان و خانواده های آنان.

۴-۲) نقش مراقبت هادرسایست پیشگیری

تکرار جرم یا به عبارت بهتر بازگشت به رفتار جنایی، صرف نظر از هزینه هایی که بر اقتصاد جامعه و بودجه عدالت کیفری، تحمیل میکند، نظم و امنیت عمومی را نیز به مخاطره می اندازد. به همین دلیل سیاست گذاران درصدد اتخاذ بهترین روش ها، در پیش گیری از این معضل دنیای بشری هستند. گونه های پیش گیری از تکرار جرم عبارتند از:

* پیش گیری کیفری از تکرار جرم (واکنشی): این رویکرد سرکوب گرانه و سزادهنده، سعی دارد تا از رهگذر اتخاذ مجازات های شدید، اندیشه تکرار جرم را در افراد بخشکاند. ولی مطالعات و نتایج نشان دهنده آن است که صرف لحاظ تشدید کیفر، کارآیی لازم را نداشته است.

* پیش گیری از تکرار جرم در چهارچوب دستاوردهای جرم شناسی (کنشی): اصلاحات قانون گذاری بعد از قرن نوزدهم، که متأثر از فراگیری اندیشه های بازپروری بزه کاران و رویگردانی تدریجی از شدت کیفر به سوی تعدیل آن ها بود، راه های جدیدی جهت مقابله با تکرار جرم و پیش گیری از آن را به وجود آورد. در دیدگاه نوین، به مجرم به مثابه بیماری نگریسته می شود که محتاج مداواست. از همین رو پاسخ ها و واکنش ها، بیشتر جنبه درمانی و اصلاحی جهت بازگرداندن بزه کار به دامن اجتماع، به خود گرفته است. بدین توضیح که نخست، باید بزه کار پذیرش شود، سپس علت ارتکاب جرم، بررسی و تشخیص داده شود، آن گاه بر اساس علت ارتکاب جرم و معیارهای دیگر، از تدابیر و روش های درمانی، با هدف کاهش و بی اثر کردن زمینه هایی که علت ارتکاب جرم تلقی شده اند، استفاده شود و نهایتاً بزه کاران، پس از آزادی تحت مراقبت های خاص قرار گیرند. ملاحظه می شود که مراحل فوق همانند مراحل مختلف پذیرش، تشخیص، تجویز دارو و دوران نقاهت در معالجات پزشکی است.

از جهتی دیگر، پیشگیری بر سه نوع است:

* پیش گیری اولیه، اطمینان حاصل نمودن از عدم بروز یک مشکل، فرآیند و یا بیماری است.
* پیش گیری ثانویه، شناسایی یا تغییر و اصلاح یک مشکل در کوتاه ترین مدت بعد از بروز آن.

* پیش گیری ثالث، متوقف ساختن و کند کردن جریان پیشرفت یک مشکل و پیامدهای آن. نگاهی دقیق به اهداف مراکز مراقبت پس از خروج نشان می دهد که این مراقبت ها، در ردیف پیش گیری کنشی اجتماعی از نوع ثالث قرار گرفته اند.

در حوزه های کیفری، باید نگاه اصلاح گرایانه، جایگزین نگاه های آبستره گردند. سزادهی

صرف نمی تواند هدف اصلاح اجتماع و تکامل افراد را برآورده سازد. براین اساس و با مدنظر قرار دادن اهداف مذکور، نیاز به مرکزی جهت حمایت های مادی و معنوی از زندانیان آزاد شده، احساس گردید.

بیشتر زندانیان پس از آزادی با انبوهی از مشکلات مواجه اند، حتی اگر خانواده آن ها را بپذیرد، برای پذیرش اجتماعی، اشتغال، تأمین زندگی، برقراری روابط صحیح اجتماعی و طی طریق آن، راهی سخت در پیش دارند. این مراکز با فعالیت هایی نظیر حرفه آموزی، ایجاد اشتغال، اعطای تسهیلات اعتباری، وام خود اشتغالی، تأمین مسکن و خدمات مددکاری و مشاوره سعی در پیش گیری از تکرار جرم دارند.

کشف علل برانگیزاننده جرم، مشکلات عاطفی، نارسایی های مهارتی و درمان و رفع آن ها نقش کلیدی در راه پیش گیری از تکرار جرم ایفا می کنند. مراقبت های پس از حبس نیز در راستای شناسایی و رفع این مشکلات و معضلات، رویکردی پیش گیرانه را در پیش گرفته است. یافتن علل مشکل، حداقل برای درک نمودها، زمینه ها و جذبه ها و یافتن ابزارهای مؤثر پیش گیری یا کاهش آن، مؤثر خواهد بود.

نمی توان بدون در نظر گرفتن علل و عوامل درونی و برونی مؤثر بر ارتکاب جرم، درصدد پیش گیری برآمد. علاوه بر این برای شناخت علل بزه کاری، مداوا و معالجه کافی نیست، بلکه لازم است قواعدی باشد تا به کمک آن بتوان به رفع کمبودهای مادی و درمان روحی مجرم و تدابیر مناسب با شرایط و روحیه مجرم اقدام نمود. هدف کلی از طراحی مدل ساده ساختار تشکیلاتی مراکز مراقبت پس از خروج، به وجود آوردن تشکیلاتی بسیار سهل و ساده است که بتواند به شکلی بسیار صحیح و علمی، مسأله مهم نظارت و حمایت از زندانیان، پس از تحمل حبس را فراهم نماید و علاوه بر آن، احتیاجات مورد نیاز مددجویان مذکور را مرتفع نماید. اکنون توجه رویکرد مراقبت های پس از خروج، ابتدائاً بر شناسایی عوامل خطر است. برنامه باید به طور منطقی باعث کاهش یا حذف عوامل خطر در برابر جرم شود به طوری که افزایش عوامل حفاظت کننده را نیز در برداشته باشد.

کاهش رفتار مشکل زا، به معنای آموزش مهارت های کنترل است. یکی از روش های کاستن از مشکلات رفتاری، برقراری قواعد صریح نظارت و کنترل بر رفتار افراد، اجرای دائمی قواعد و تقویت رفتار مطلوب است. کمک به مددجو برای فراگیری نحوه حل مشکلات و رفع تعارضات، مکمل وضع قواعد نظارتی است. با استفاده از این روش، مددجو می آموزد تا به جای رفتار تهاجمی، با تأمل بیاندیشد و راه حل های جایگزین را برای مشکلات بیابد. اکنون به نقش تک تک موارد مذکور در پیش گیری از تکرار جرم، در مددجویان آزاد شده می پردازیم.

۱-۴-۲) اشتغال و حرفه آموزی

چون هدف از مراقبت و حمایت از زندانیان سابق، کمک به آنان در مرحله پس از آزادی است تا آنان این فرصت را پیدا کنند که خود را در جامعه با شرایط و اوضاع و احوال جدید

سازگار و به اصلاح و تهذیب خود پردازند، لذا در درجه اول، بایستی نیازهای اساسی زندانیان آزاد شده چون خوراک، پوشاک، مسکن و شغلی در توان و استعداد آنان برایشان مهیا و فراهم گردد. از آن جایی که مراقبت پس از آزادی، بخش بسیار مهم از مراحل بازپروری است، این مسأله باید برای کلیه زندانیان بالاخص برای اقلیتی که بسیار نیازمند هستند مهیا و فراهم گردد. هرگونه برنامه ریزی عالی در جهت پیش گیری از تکرار جرم، بدون تأمین شغل و حرفه و کار برای مددجویان عبث و باطل خواهد بود. از همین روی در دنیای امروز، آموزش و کسب مهارت و به تبع آن اشتغال، نقش اصلی و اساسی در سیاست گذاری دولت مردان ایفا می نماید. به طوری که در راستای سیاست های حبس زدایی، به مقوله حرفه آموزی و اشتغال زندانیان تأکید خاص شده است. چراکه هر انسان به ویژه زندانیان آزاد شده از زندان، بدون داشتن شغل و حرفه نمی تواند از نظر اقتصاد معیشتی، روانی، شخصیتی و اخلاقی به حیات و زیست معمول خود در جامعه ادامه دهند.

یکی از مهم ترین زمینه های تکرار جرم، بی کاری و فقر است که تازمانی که این علت وجود دارند، وقوع جرم نیز یکی از معلول های آن ها خواهد بود. شغل و کار نه تنها زندانیان آزاد شده را با خانواده و جامعه آشتی داده و پیونده می زند، بلکه مهم تر از آن باعث تقویت و پایداری فرد بر عدم گرایش مجدد به سوی بزه کاری است.

اشتغال برای ادامه زندگی و بقای جامعه، ضرورتی اجتناب ناپذیر است. تحقیقات متعدد مؤید این واقعیت است که با افزایش بی کاری، فساد شدت می یابد. هسی^۵ و پوف^۶ بین سال های ۱۹۸۰ و ۱۹۹۱ به ارتباط میان فقر، نابرابری اقتصادی و جرم خشونت بار توجه کردند. «محصول این پژوهش، ۶۷ درصد ضریب هم بستگی مرتبط کننده جرم خشونت بار به فقر یا نابرابری اقتصادی بود ... این نتایج بسیار هماهنگ اظهار می کردند هم فقر و هم نابرابری اقتصادی با سطح بالاتر جرم خشونت بار همبسته اند» (ولد و دیگران؛ زمستان ۱۳۸۰، ۱۶۹).

عواقب بی کاری و ناتوانی زندانیان آزاد شده در کسب درآمد مناسب، برای ادامه زندگی و فقر تربیتی - آموزشی، جزو عوامل مؤثر در بازگشت مجدد زندانیان به زندان است. شرط اولیه و اصلی بازگشت موفقیت آمیز زندانیان به سوی خانواده و جامعه ای که در آن زیست می کنند، داشتن حرفه و شغلی در اجتماع است، که این امر، باتوجه به وجود سوء سابقه کیفری و عدم مهارت های فنی به همراه ویژگی های شخصیتی و خانوادگی مددجویان، موانع بزرگی در راه اشتغال این گروه ایجاد نموده است.

واحد اشتغال مراکز مراقبت پس از حبس، درصدد ایجاد توان فنی در مددجویان، جهت استقلال اقتصادی آنان در دوران پس از آزادی، گام های مؤثری برداشته است. شاید در حقیقت هیچ عامل قوی و نیرومندی، توانا تر و قوی تر از شغل و کار، نتواند زندانی آزاد شده از حبس را به حیات و نشاط پیوند دهد و مانع از بازگشت مجدد او به بزه کاری گردد. زیرا شغل تنها یک منبع درآمد اقتصادی معیشتی صرف نیست، بلکه انسان از آن حیات می یابد و

به معنای زندگی دست پیدا می کند. اشتغال و درگیری زندانی در فعالیت های برنامه ریزی شده، بیماری او را که موجب ارتکاب جرم وی شده است درمان خواهد کرد (Silverman, Ira, J. & Vega Manuel, 1996, P.146).

لذا اداره مراقبت بعد از خروج به منظور فراهم نمودن زمینه اشتغال و فعالیت مولد و پایدار و خودکفایی مددجویان، با هدف حفظ کرامت آنان، ایجاد امنیت اجتماعی، اقتصادی و مهم تر از آن، پیشگیری از تکرار مجدد جرم توسط آنان، اعطای وام خود اشتغالی را به عنوان یک اقدام اساسی مطمح نظر قرار داده است. همچنین با معرفی مددجویان به مراکز فنی و حرفه ای، انعقاد قرارداد با نهادها و سازمانهای متولی کار و اشتغال، زمینه کارایی و عدم وابستگی آنان به این مراکز را مورد نظر قرار داده است.

۲-۴-۲) بازپروری^۷

"بازپروری متضمن این معنی است که بزه کار دارای سابقه و توانایی های یک شهروند مولد است و به همین دلیل قبل از هر چیز باید دوباره آموزش دیده و به سوی ارزش هایی که در یک حیات مولد و برای یک شهروند مفید ضروری است سوق داده شود" (غلامی؛ ۱۳۸۲، ۵۳). کاهش تکرار جرم، از طریق بازپروری متخلفین، باید محور یک استراتژی جامع، برای کاهش جرم در نظر گرفته شود.

بسیاری از بزه کاران در محیط استرس زا و متشنج خانوادگی و با مشکلات فراوانی همراه بوده اند. این افراد نیازمند برخورداری از روش های بازپرورانه و سازگارانه هستند. برخی نظریه های کجروی، راه حل عمده درمان و توان بخشی کجروان را تعلیم و تربیت دوباره این افراد می دانند و قرار دادن آنان در برابر فرایندهای یادگیری و درونی سازی دوباره هنجارها و ارزش های اجتماعی تأکید می کنند. این سیاست که «جامعه پذیری مجدد» نام گرفته، با هدف جبران کاستی های جامعه پذیری نخستین و جایگزین ساختن نوعی جامعه پذیری جدید به جای آن تدوین می شود و امروزه جایگاه خود را به عنوان راه کاری مهم در مسیر بازگرداندن مجرمین به آغوش جامعه رسمیت بخشیده است.

هدف عمده جامعه پذیری مجدد، ایجاد تغییری اساسی در الگوهای رفتار و ارزش های فردی افراد است. برای رسیدن به این هدف تلاش می شود تا فرد در موقعیتی قرار بگیرد که مجال تقویت رفتار، هویت و ارزش های پذیرفته شده برای وی فراهم گردد. بازپروری در مراکز مراقبت پس از خروج، از طریق چندین راه کار مناسب و عملی انجام می پذیرد. مانند:

۱-۲-۴-۲) مشاوره فردی

جهان امروز با مشکلات عدیده ای دست به گریبان است، مشکلاتی که خانواده ها را فرو می پاشد و شخصیت و زندگی قربانیان خود را به اشکال گوناگون نابود و متلاشی می کند. مددجویان مراکز مراقبت پس از خروج، از جمله افراد آسیب دیده ای هستند که مشاوره،

برای آنان امری حیاتی در برابر تنش ها و ناملایمات، تلفی می گردد.

از نظر اصلاحی، واحد مشاوره مراکز مراقبت پس از خروج، می خواهد نگرش مثبت افراد را در موفقیت و پیروزی نسبت به زندگی، کسب، کار، تحصیلات و ... بیدار کند و ذهن افراد را به جای استفاده از فکر کردن به مشکلات که در دراز مدت، اثرات سوء دیگری روی رفتار و خلق و خوی افراد نشان می دهد، به فرصت ها و بنای شایسته زندگی معطوف نماید.

«رفتار درمانی عبارت است از کوشش برای تغییر و درمان رفتار غیرعادی و ناهنجاری های هیجانی انسان به کمک روش ها و اصول یادگیری که در آن رفتار مناسب ... جایگزین رفتار نامناسب می گردد» (ستوده، میرزایی و پازند؛ ۱۳۷۸، ۲۲۰). هدف این روش ها، کمک به رفع مشکلات سازگاری افراد در موقعیت های مختلف زندگی فردی و اجتماعی است. مشاوره، افزون بر آن که ایجاد خودآگاهی در فرد را به واسطه رابطه درمانگری، دنبال میکند، کوشش می نماید تا با کمک به پذیرش مسئولیت شخصی، وضعیت کنونی و آتی وی را تغییر دهد.

۲-۴-۲) آموزش مهارت های اجتماعی

هدف بسیاری از برنامه های رفتاری نگر، افزایش صلاحیت مجرمان در چارچوب تعامل های اجتماعی است (هندرسن و هالین؛ ۱۹۸۶). آموزش مهارت های اجتماعی، یکی از روش های رفتار درمانی شناختی است که اعتقاد دارد، ارتکاب تخلف مخصوصاً تخلفات شدید، ناشی از ایجاد نقص در مهارت های اجتماعی می باشد (پوت واین و دیگران؛ زمستان ۸۶، ۲۰۴). برای آموزش مؤثر مهارت ها، ابتدا باید راهبردهای کارآمد آموزشی فراهم شوند. رشد مهارت ها، در نتیجه یادگیری اطلاعاتی در مورد یک مهارت، مواجهه با الگوسازی آن مهارت، تمرین آن، دریافت بازخورد در استفاده از آن است.

نکته کلیدی در برنامه های مراقبت پس از خروج، ارتقای توانمندی های اجتماعی است. این رویکرد، به دلیل آموزش مهارت های خاص اجتماعی و مقابله ای، از آموزش های سنتی فراتر می رود. چهار مهارت کلیدی این برنامه عبارتند از:

* کنترل خود یا مدیریت بر خود

* تصمیم گیری و حل مسئله

* برقراری ارتباط مؤثر بر دیگران

* مقاومت در برابر فشارهای منفی اجتماعی

به نظر می آید، ارتباط معناداری بین آموزش مهارت های اجتماعی و پیش گیری از تخلف مجدد وجود دارد. گلدشتاین (۱۹۸۶) با مروری بر سی پژوهش در مورد نوجوانان بزه کار و پرخاشگر به شواهد محکمی مبنی بر اکتساب مهارت ها پس از پایان دوره آموزشی دست یافت. اسپنس و مارزلیلی یر (۱۹۸۱) هم در بررسی های کنترل شده ای درباره مجرمان جوان یک مؤسسه، بهبود سطح کارآمدی آنان را در مهارت های خاص خاطر نشان کردند (ولد و دیگران؛ ۱۳۸۰، ۳۱۸).

ساراسون، دو گروه افرادی را که یک عده از زندان آزاده شده و آموزش مهارت دیده بودند

با گروه دیگری که این آموزش ها را ندیده بودند، مقایسه نمود که نتیجه، برتری گروه آموزش دیده، نسبت به گروه دیگر بود. یعنی ۳۱ درصد از گروه کنترل، در طی پنج سال مجدداً دست به تخلف زدند، در حالی که فقط ۱۵ درصد از گروه آموزش دیده مهارت های اجتماعی در طی همین مدت دست به تخلف زدند (پوت واین و دیگران؛ زمستان ۸۶ صص ۲۰۵ و ۲۰۶). مهارت های اجتماعی، معمولاً از طریق آموزش الگودهی و تقویت اجتماعی، قابل اعمال است. برخی از برنامه ها بر مهارت های خاص، مانند مهارت های ارتباطی با گروه های مشخصی مانند خانواده یا دوستان متمرکز هستند.

از بین این مهارت ها، کلاس های آموزش خانواده را می توان نام برد که در مراکز مراقبت پس از خروج اجراء می گردند. در این کلاس ها، نگرش ها و روش های مناسب تعامل با دیگران آموزش داده می شود. هدف این کلاس ها، تغییر رفتار اجتماعی در دراز مدت است. « در دو دهه اخیر، پژوهش های انجام شده به کرات نشان داده اند که والدین و خانواده می توانند یا باعث خطر شوند یا از شدت آن بکاهند (هاوکنز و دیگران؛ پاییز ۱۳۸۲، ۱۲۲).

برنامه آموزش خانواده در مراکز مراقبت پس از خروج، مهارت هایی را برای مقابله با عوامل خطرزا و ارتقای عوامل حفاظت کننده و برقراری پیوند عاطفی بین اعضاء و مددجو آموزش می دهد، زیرا در مواردی که رابطه زندانی با خانواده و همسرش به طلاق منتهی نشده، معمولاً فرآیند ارتباطی با اختلال مواجه است.

آموزش مهارت خانواده را می تواند نوعی از مراقبت غیر رسمی دانست که مراقبت افراد نیازمند را اشخاصی انجام دهند، که از طریق روابطی با آنان در تماس هستند. مداخله گری هایی که با هدف تغییر رفتار جمعی انجام شده اند، امید بخش تر به نظر می رسند چراکه وقتی محیط زندگی و فرایندهای آموزشی افراد مشابه است، احتمال تعمیم مهارت ها هم افزایش می یابد. هم چنین این روش ها با بهره گیری از تأثیر الگوهای به هنجار (غیرمنحرف) بهتر می-توانند شرایط محیط طبیعی زندگی مجرمان را مهار کنند. آموزش این مهارت ها، موجب بهبود رفتار مددجو و مهارت کنترل خود در او می شود و در نتیجه به افزایش دل بستگی های ایمن با خانواده ختم خواهد شد.

۳-۴-۲) کنترل و نظارت

نظارت و کنترل پس از آزادی، یکی از مهم ترین شیوه های جلوگیری از تکرار بزه و تکرار مجازات ها می باشد. تدوین و طراحی هر برنامه ی اصلاحی بدون نظارت، کنترل و مراقبت سیستماتیک علمی و گره گشا، بدون نتیجه باقی خواهد ماند. زیرا که شرط اصلی و اساسی ماندگاری تقویت، تشویق و ترغیب بر اصل حیاتی کنترل و مراقبت مستمر استوار است. رهاسازی زندانیان آزاد شده از زندان، بدون هیچ گونه کنترل و نظارتی، آنان را به سرعت به سوی دنیای بزه-کاری و بازگشت مجدد به تبه کاری، خواهد کشاند. زیرا بدون حصول اطمینان از انطباق پذیری و سازگاری اجتماعی و اصلاح زندانیان، رهاسازی آنان، نیل به

سوی دنیای بزه کاری خواهد بود.

نظارت و کنترل می تواند زندانیان را پس از آزادی، از گرایش به سوی بزه کاری بازداشته، زیرا اینان قشری آسیب پذیر هستند که کنترل و نظارتی لازم است تا بر نیروهای فشار منفی که بر آن ها وارد می آید، نظم بخشیده و آهسته آهسته آن ها را به سوی زندگی سالم سوق دهد و قبل از آن که در اثر مشکلات مختلف، مجدداً به سمت بزه کشیده شوند، مراکز مراقبت در صحنه حاضر شوند و با رفع مشکلات و یا تخفیف آن ها، زمینه بزه کاری مجدد را از بین برند.

چنان چه زندانی پس از اتمام مجازات زندان، بدون هیچ گونه نظارت و کنترل و مراقبت به جامعه برگردد چه بسا همان راهی را بپیماید که نتیجه اش سقوط در منجلاب بزه کاری است و تمامی هزینه ها و زحماتی که صرف اصلاح او شده بود، به فراموشی سپرده شود.

در مراکز مراقبت، شیوه آن است که بزه کاران تحت مراقبت، حداقل هفته ای یک بار در مرکز حاضر می شوند. در روش دیگر، مددکاران به شکل سیار عمل کرده و حداقل هفته ای یک مرتبه از منزل و محل کار و شغل و تجمع و رفت و آمد این افراد، بازدید به عمل می آورند تا ضمن کنترل و نظارت بر اعمال و رفتار آنان نسبت به مسائل و مشکلات آنان اطلاع و آگاهی یافته تا بتوانند به موقع مداخله کنند.

۴-۴-۲) مددکاری

از اهداف اساسی در مددکاری مراقبت پس از خروج، توانمندسازی مددجویان است تا خود بتوانند مشکلاتشان را به خوبی حل نمایند. مددکار در حل مشکلات آنان نیز نهایت تلاش خود را به کار می بندد. در جریان کمک رسانی اصل مهم این است که بازتوانی و شکوفا کردن استعداد مددجویان، بسیار مؤثر می باشد. برقرار ی رابطه عاطفی و نیز حفظ اسرار در این میان بسیار حایز اهمیت است.

به همین منظور مددکاران مراکز مراقبت، موظفند به طور مستمر با مددجو در تماس بوده و با جلب اعتماد وی، در رفع مشکلات و تأمین احتیاجات مادی و معنوی او و خانواده اش از طریق دوایر ذی ربط و نتیجتاً در ایجاد روابط حسنه با خانواده و تحکیم مبانی آن مؤثر و مفید واقع شوند. وظیفه واحد مددکاری، شناسایی مشکل و ارجاع به مراجع و واحدهای ذی ربط و مراکز حمایتی مثل بهزیستی و کمیته امداد و برخی سازمان های دیگر است.

بنابراین مددکاران، برای شناسایی شخصیت بزه کاران و ناراحتی های مادی و معنوی، شخصی، خانوادگی و اجتماعی مددجویان با راهنمایی و هدایت آنان نسبت به حل مشکلاتشان اقدام می کنند.

۴-۴-۵) سعی در ایجاد تغییر نگرش جامعه نسبت به زندانیان آزاد شده

دفاع از اجتماع در مقابل تکرار جرم تنها در پرتو اصلاح مجرمان و چاره اندیشی برای ورود دوباره آنان به اجتماع خواهد بود. به همین دلیل مسئولان، درصدد اتخاذ روش های پیش گیرانه ی مناسبی برآمده اند که نیل به این اهداف بدون پشتیبانی و مدد از سوی جامعه

صعب الوصول خواهد بود. زندان، موجب طرد اجتماعی زندانی می گردد و اطرافیان را نسبت به آنان بی اعتنا می سازد. هم چنین پس از آزادی نیز، افراد و آشنایان، تمایلی به معاشرت با وی نشان نمی دهند که این امر سبب رشد حس انتقام و کینه به جای عبرت آموزی در دل زندانی می گردد.

نقش جامعه در پذیرش زندانیان، عدم تحریم اجتماعی و عدم برجسب زدن به این گونه زندانیان باعث خواهد شد، قسمت عمده ای از زندانیان که به جرم روی آورده بودند، به دنبال زندگی سالم خود بروند، جامعه باید به این گروه، فرصت به سازی شخصیت و خودباوری و کسب مهارت های لازم را داد. چنان چه زندانی پس از آزادی مورد پذیرش قرار گرفته و فرصت های مناسب برای خود باوری در اختیارش قرار گیرد، سریع تر و آسان تر خود را با جامعه سازگار کرده و وضعیت اجتماعی خود را تثبیت می کند.

فرهنگ سازی این موضوع نیز که زندانی آزاد شده، در ازای جرمی که مرتکب شده تاوان پس داده و تحمل حبس و کیفر نموده و بعد از آزادی نیز دارای شرایط برابر و یکسان با سایر شهروندان و مردم جامعه می باشد، ضرورت مراقبت های بعد از خروج را جهت حمایت مادی و معنوی از آنان می شود و هویدا می سازد.

۶-۴-۲) مراقبت های بهداشتی

علاوه بر آسیب ها و صدمات روحی و روانی بین مددجویان، زندان ها عامل شیوع دهنده و تسهیل کننده بسیاری از بیماری های جسمی هستند. بیماری ایدز از جمله بیماری هایی است که زندان ها، زمینه و بستر بسیار مناسبی برای آن هستند. زندان، جایگاه مناسبی برای هم جنس بازی نیز محسوب می گردد. ایدز از این طریق هم می تواند هم بین مبتلایان و هم از معتاد تزریقی آلوده به قربانی یا شریک جنسی منتقل گردد.

امراض دیگری نظیر سل، هیپاتیت و بیماری های روحی و روانی نیز از موارد ابتلا زندانیان می باشد. حال باتوجه به مسری بودن برخی از این امراض و خطرناکی آن ها، چگونه می توان نسبت به این مسئله مهم بی تفاوت بود. ابتلا به امراض صعب العلاج، افسردگی روحی و روانی، بی تفاوتی نسبت به اطرافیان و در مواردی میل به خودکشی و اتکاب جرایم دیگر را در انسان تقویت می نماید. بهترین مرکز برای حمایت از مددجویان آلوده، مراکز مراقبت پس از خروج می باشند که با ارجاع به مراکز بهداشتی و ارائه کمک های مالی به افراد نیازمند و نیز اطلاع رسانی به خانواده و اطرافیان، می توانند سدی در برابر آلودگی های بعدی و نیز عواقب ناخواسته این مشکلات باشند.

نتیجه گیری

مقوله اصلاح و تربیت و راه گشایی جهت بازگشت بزه کاران به زندگی سالم اجتماعی و پیش گیری از تکرار جرم از موضوعات بحث برانگیز امروزی می باشد. فرآیند اصلاح و تربیت در خصوص حبس، از مرحله پذیرش زندانی آغاز و نهایتاً به امر مسلم مراقبت پس از خروج، منتهی می گردد.

مراقبت پس از خروج به عنوان پدیده‌ای نو در عرصه اصلاح و تربیت و آخرین حلقه از سلسله تدابیر اقدامات تأمینی - تربیتی می باشد که به عنوان یک ضرورت انکارناپذیر، معنا و مفهوم یافته و در حقیقت، عواملی که فرد آزاد شده را به سوی ارتکاب مجدد جرم سوق می دهد، شناسایی و آن ها را خنثی و یا از اثرات آن می کاهد. این رویکرد، یک قسمت از مراقبت های پیوسته و وسیع است که برای هماهنگی و سازگار ساختن زندانی آزاد شده با جامعه، به شکلی بسیار مؤثر و ثمره بخش اجرا می گردد و از آن می توان به مرحله انتقال زندانی آزاد شده از زندان به جامعه نام برد. حقیقتاً، برنامه های مراقبت پس از خروج، یک بخش از درمان است. این مراکز، نقطه عطفی در زندگی مجرمان زندان کشیده به شمار می رود و بستر باز اجتماعی شدن مددجویان است.

اهمیت مراقبت پس از حبس زمانی آشکار می گردد که سازگاری رفتارها و عمل کرد مددجو با هنجارهای مطلوب و موفقیت آمیز در جامعه حاصل می گردد. تقویت این بخش عزمی همگانی و ملی را می طلبد. قبل از فعالیت مراکز مراقبت، تمام تلاش های به عمل آمده در راستای مباحث تربیتی در مورد مددجویان پس از آزادی زندانی مسکوت مانده بود. با تدقیق در مواد آئین نامه مراکز مراقبت پس از خروج، پی گیری اهداف این مراکز، با پیش گیری از تکرار جرم هم سو است. زیرا اصلاح بزه کار از طریق توجه به وضعیت اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی وی به معنای از بین بردن وسوسه ها و زمینه های ارتکاب مجدد جرم است. فقر، بی کاری، بی سواد، جهل و شرایط بد اقتصادی از عوامل مهم در ارتکاب جرائم هستند.

این رویکرد مانع افزایش آسیب های اجتماعی می شود و زمینه را برای بازگشت به زندگی مولد فراهم می سازد. کمک به زندانیان آزاد شده در تثبیت وضعیت آزادی نه تنها از احتمال تکرار جرم تا حد بسیاری می کاهد، بلکه از قربانی شدن تعداد بیشتری از افراد جامعه جلوگیری می کند. تمرکز مراقبت های بعد از خروج بر روی برنامه های مساعدت و کمک و یاری رساندن به زندانیان آزاد شده است که اراده و قدرت تصمیم گیری جدیدی را در زندگی خود به کار گیرند و برای زندگی خود راه ها و روش های جدیدی را انتخاب کرده، رفتارهای بزه کارانه و مخرب و ویران گر خود را ریشه کن کرده و کنار بگذارند.

پیشنهادهای

با عنایت به بررسی های چندین ماهه این جانب در مراکز مراقبت پس از خروج (استان خراسان رضوی و تهران...) و صد البته به توجه به عمل کرد مناسب و بسیار شایسته از سوی متولیان و دست اندرکاران این امر در طول چند سال تأسیس این مراکز، نکاتی در ذهن نگارنده خطور نموده که شاید توجه به این موارد قدم های مثبت دیگری در نیل به اهداف این مراکز باشد:

۱) نهادهای مردمی، باید به منظور بازپذیری اجتماعی بزهکاران، فعال تر گشته و قابلیت مشارکت مردم برای جلوگیری از تکرار مجدد جرم، بیشتر مورد استفاده قرار گیرد.

۲) افزایش تسهیلات به منظور ترغیب مجرمان به سمت و سوی مراکز مراقبت پس از خروج.

۳) مراقبت ها یکی از روشن ترین دیدگاه های کنترل اجتماعی آتی است. مراقبت ها باید از محدوده یک رهیافت صرف مددکاری یا پرداخت تسهیلات فراتر رفته و به درون فعالیت هایی وارد شده که شامل خدمات سرپرستی خانواده، طرح های ترمیمی، اصلاح و تربیت جامعه و واسطه استخدام و آموزش شوند.

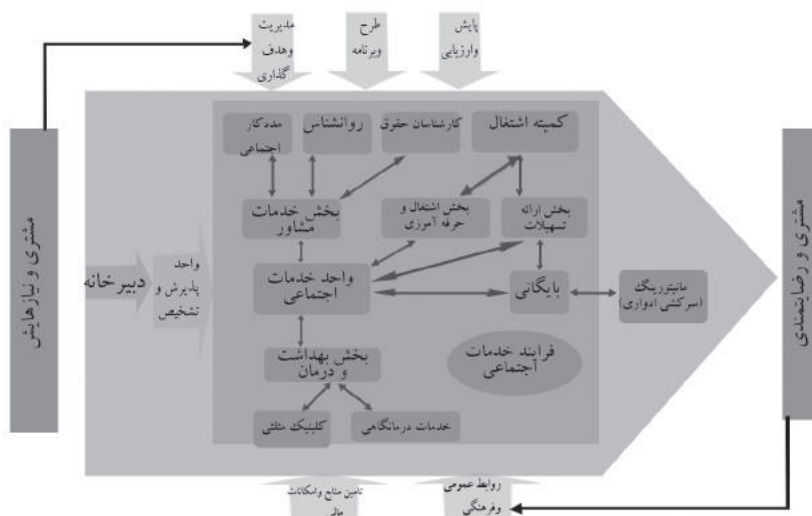
۴) تدوین لایحه ای به منظور مکلف نمودن دستگاه ها، ارگان ها و نهادها در هم کاری با مراکز مراقبت پس از خروج به منظور پیش گیری از تکرار جرم و کاهش هزینه ها.

۵) افزایش اعتماد بین مددجویان و مراکز مراقبت پس از خروج در حل مشکلات فراروی آن ها.

۶) فرهنگ سازی مناسب و آشناسازی همگان با مشکلات زندانیان آزاد شده و خانواده آن ها چه در دوران حبس و چه پس از آن.

چنان چه بخواهیم طعم شیرین آرامش و آسایش را بچشیم، باید با تمهید مقدمات و سازو کارهای کارشناسانه منطبق با مقتضیات زمان، زمینه های بروز و ظهور بزه کاری و ناخنجاری ها را در جامعه ریشه کن و یا به حداقل برسانیم.

فرایند فعالیتهای مراکز مراقبت بعد از خروج

کتاب فارسی

- ۱_ آشوری، محمد؛ جایگزین‌های زندان، مجازات‌های بنیابین، گرایش ۲۸، ۱۳۸۵.
- ۲_ آسل، مارک؛ دفاع اجتماعی، مترجم: آشوری، محمد و نجفی ابرندآبادی، علی حسین، چاپ سوم، دانشگاه تهران، ۱۳۷۵.
- ۳_ پوت واین، دیوید و ساموتر، آیدن؛ روانشناسی و جرم، ترجمه: نجفی توانا، داوود، بنیاد حقوقی میزان، چاپ دوم، زمستان ۸۶.
- ۴_ پین، مالکوم؛ مددکاری و مراقبت اجتماعی، مترجم: زواره بی، فاطمه، دانشگاه علامه طباطبائی، اسفند، ۱۳۸۶.
- ۵_ سلیمی، علی و داوری، محمد؛ جامعه‌شناسی کجروی، پژوهش گاه حوزه و دانشگاه، چاپ سوم، ۱۳۸۶.
- ۶_ ستوده، هدایت الله؛ آسیب‌شناسی اجتماعی، آوای نور، ۱۳۷۸.
- ۷_ ستوده، هدایت الله و میرزایی، بهشته و پازند، افسانه؛ روانشناسی جنایی، آوای نور، چاپ دوم، تهران، ۱۳۷۸.
- ۸_ شمس، علی؛ جامعه‌شناسی زندان، تهران، تربیت، ج ۱، ۱۳۸۳.
- ۹_ صدارت، علی؛ حقوق جزا و جرم‌شناسی، کانون معرفت، چاپ نخست، ۱۳۴۰.
- ۱۰_ صفاری، علی؛ کیفرشناسی، جنگل، جاودانه، چاپ چهارم، ۱۳۸۷.
- ۱۱_ عبدی، عباس؛ تأثیر زندان بر زندانی، موسسه تحقیقاتی و انتشاراتی نور، ۱۳۷۱.
- ۱۲_ عبدی، عباس؛ آسیب‌شناسی اجتماعی و تأثیر زندان بر زندانی، نور، ۱۳۷۷.
- ۱۳_ عبدی، عباس و همکاران؛ تأثیر زندان بر زندانی، نور، چاپ اول، ۱۳۷۱.
- ۱۴_ غلامی، حسین؛ بررسی حقوقی جرم‌شناسی تکرار جرم، میزان، چاپ اول، ۱۳۸۲.
- ۱۵_ نوربها، رضا؛ زمینه حقوق جزای عمومی، چاپ سوم، گنج دانش، تهران، ۱۳۸۳.
- ۱۶_ کوزر، لوئیس؛ زندگی و اندیشه بزرگان جامعه‌شناسی، مترجم: ثلاثی، محسن، انتشارات علمی، چاپ اول، تهران ۱۳۶۸.
- ۱۷_ ولد، جرج و برنارد، توماس و اسنیپس، جفری؛ جرم‌شناسی نظری، مترجم: شجاعی، علی، چاپ اول؛ زمستان ۱۳۸۰.
- ۱۸_ هاوکیتر، جی دیوید و کاتالانو، ریچارد اف و همکاران؛ راهبرد جوامع مراقب، ترجمه: طارفیان، فرهاد و ماه جویی، ماهیار و ...، مؤسسه فرهنگی منادی تربیت، چاپ اول، پاییز ۱۳۸۲.

مقالات فارسی

- ۱۹_ اسماعیلی، علی؛ سهم جامعه از تکرار کنندگان جرم زندانیان، نشریه حمایت، ۱۳۸۰/۶/۲۲.
- ۲۰_ کوشا، جعفر؛ تأثیر زندان بر زندانی، نشریه پیک زندان، ۸۰/۳/۲۱، ش ۱۱۰.

- ۲۱- گلدوزیان، ایرج؛ «قیمومت جزایی و اولین نتایج آن»، نشریه مؤسسه حقوق تطبیقی دانشگاه تهران، شماره ۶، انتشارات دانشگاه تهران، ۱۳۶۸.
- ۲۲- مجیدی بیدگلی، کبری و صفا کیش کاشانی، سمیه؛ آسیب‌های ناشی از مجازات زندان، فصل‌نامه حقوقی گواه، ش ۱۱، زمستان ۸۶.
- ۲۳- میلووشویچ؛ «پشت میله‌های زندان»، مترجم: نظریور، محبوبه، آفتاب یزد، ۱۳۸۰/۲/۱۲.
- ۲۴- محمدی فراهانی، اصغر؛ «اسلام پیش از همه به دنبال راه کارهای جایگزین زندان بوده»، صدای عدالت، ۱۳۸۰/۳/۱۹.
- ۲۵- ماری، فیلیپ؛ «کیفر مدیریت خطرها، به سوی عدالتی محاسبه‌گر در اروپا»، مترجم: کاشفی اسماعیل زده، حسن، مجله حقوق دادگستری، ش ۴۹-۴۸، ۱۳۸۳.
- ۲۶- معظمی، شهلا؛ «پیشگیری جرم شناختی»، فصل‌نامه پژوهشی تحلیل و آموزش مجده، سال اول، تابستان ۸۶، امنیت، ش ۱۰، ۱۳۷۹.
- ۲۷- نیکوروش، هادی؛ «آموزش در سازمان زندان‌ها»، مجله اصلاح و تربیت، ش ۱۵.

پایان‌نامه‌ها

- ۲۸- اکبری، لیلا؛ «پیشگیری از بزهکاری کودکان و نوجوانان در قواعد و اسناد بین‌المللی»، پایان‌نامه‌ی دوره کارشناسی ارشد، دانشگاه تهران، ۱۳۸۰.
- ۲۹- خالقی، سمیرا؛ «سنجش و ارزیابی انواع روش‌های پیشگیری از جرم»، پایان‌نام دوره‌ی کارشناسی ارشد، دانشگاه شهید بهشتی، ۱۳۷۹.
- ۳۰- رهبرپور، محمدرضا؛ «بررسی تطبیقی تکرار جرم در حقوق کیفری ایران و مصر»، استاد راهنما محسن رهامی، استاد مشاور محمدجواد فتحی، دانشگاه تهران، مجتمع آموزشی عالی قم، ۱۳۸۲.
- ۳۱- طاهایی نژاد، سیدعلیرضا؛ «پیش‌گیری از بزه کاری و اصلاح مجرمین در حقوق ایران»، پایان‌نامه دوره‌ی کارشناسی ارشد، دانشگاه شهید بهشتی، ۱۳۸۰.

کتاب لاتین

- 19-Hirschi, T, Causes of Delinquency, Berkeley, University of Vcalifornia Press, 1969.
- 20-Hirchi, T, Causes and Prevention of Juvenile Delinquency, San Francisco, 1978.
- 21-Silverman, ira, J. & Vega Manuel, Corrections Acomprehensive Viewe Newyork, West Publis Hing Company, 1996.
- 22-Bandura, A, Sociaf Foundations of Thought and Action, A Sociaf Cognitive Theory, Englewood Cliffs,N.J, Pren Tice Hall, 1986.